
Hoe belangrijk het is een groot gebied langdurig te onderzoeken om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen van populaties blijkt ook dit jaar weer. Het verdwijnen van nesten wordt elders gecompenseerd door vestigingen of uitbreiding van kolonies. Of het hier om dezelfde individuen gaat kan helaas niet worden aangetoond. Uitgebreid ringonderzoek zou hierop licht kunnen werpen, maar dat is maar op weinig plaatsen mogelijk of wenselijk.

Dick A. Jonkers

De stand van de huiszwaluw in de regio in 2005

De stijgende lijn waarover in de rapportage 2004 is geschreven, is net als in 2003 onderbroken. Het aantal broedparen daalde licht met 35 paren (2.5%) over het hele onderzoekgebied en mag eigenlijk, afgemeten aan het totale aantal nauwelijks naam hebben. In de drie uiteenlopende landschapstypen die in die het onderzoekgebied liggen, was er alleen een kleine toename in het Gooi. Plaatselijke afname wordt vaak opgevangen door een toename in de omgeving, maar er zijn ook plekken waar de daling zich nog steeds voortzet. Het was, door het ontbreken van verslagen over 2005, bij het schrijven van deze rapportage moeilijk een beeld te krijgen van de landelijke situatie in 2005. Wel is uit Harderwijk gemeld, dat het aantal nesten dat zich in de stad bevond met 22% was afgenomen. In België was in de stad Tienen een lichte toename; daar liep het aantal op van 66 in 2004 naar 79 in 2005 (mededeling Philippe Smets).

Vechtplassengebied

Eind juni belde een bezorgde bewoonster uit Nederhorst den Berg over drie bewoonde nesten aan de rand van Overmeer die verloren dreigden te gaan door de sloop van een woning. Ook de in een belendende schuur broedende boerenzwaluwen dreigden de dupe te worden. Na goed overleg met de woningcorporatie Gooi e.o. is toen overeengekomen de sloop uit te stellen tot na het broedseizoen in september. Vooraf zou gecontroleerd worden of er geen zwaluwen meer broedden. Gelukkig waren de paren al vertrokken toen in september de woning en schuur door onverlaten in brand werden gestoken. In dit dorp was er ook nog een verrassende ontwikkeling. Waren er in 2004 nog 28 paren, dit jaar liep het aantal nesten op tot 60. De toename was het gevolg van een uitbreiding van twee kolonies aan de Reeweg en nieuwe vestigingen aan de Middenweg. Muiderberg bevatte nog maar de helft van het aantal broedparen van het vorig jaar. Slechts 33 paren huiszwaluwen kwamen hier tot nestelen. Vanaf 1983 wordt hier al gecontroleerd. In de 23 jaar dat hier het aantal nesten wordt geteld, bedroeg het gemiddelde iets meer dan honderd paren per jaar. Vanaf 2003 daalt de stand hier ieder jaar fors. In Loosdrecht komen nog maar drie kolonies voor en dit is een schamel restant van de tientallen die er de afgelopen decennia aanwezig waren. Zoals op veel plaatsen elders zijn verbouwingen, onderhoud en schilderwerkzaamheden de veroorzakers van de verdwijningen. In het Vechtplassengebied als geheel daalde de stand van 609 paren in 2004 naar 554 paren in 2005; een afname van 9%.

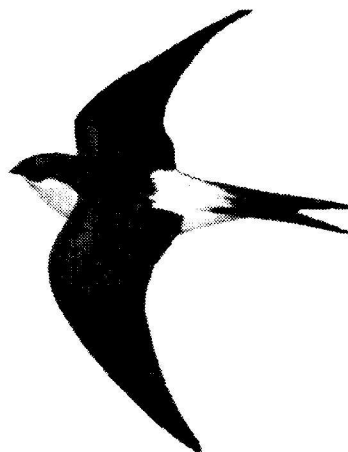
Het Gooi

In dit deel van de regio was er in de meeste plaatsen een toename, maar die was vergeleken met het jaar ervoor maar klein. In totaal broedden er in 2005 356 paren huiszwaluwen; in 2004 waren dit er

344. Huizen en dan vooral de omgeving van het Gooimeer is een bolwerk voor de huiszwaluwen in deze streek. De grootste stijgers waren Kortenhoef en Huizen met respectievelijk 11 en 18 paren. De grootste kolonie van het Gooi bevindt zich in Huizen aan het restaurant de Kalkovens bij de haven. Die breidde zich met uit 15 paren van 22 in 2004 naar 37 in dit jaar. De uitbreiding kan nog doorgaan zolang er ruimte voor nieuwe nesten is. De stand in Naarden loopt nog steeds gestaag terug en het is vooral de vesting waarbinnen dit gebeurt. Het lijkt erop dat de boerderij Stadszicht dicht bij het Naardermeer een andere functie krijgt en het is dan nog maar de vraag of de middelgrote kolonie die zich daar bevindt gehandhaafd kan worden.

Tabel 1. Aantal broedparen van Huiszwaluwen per gemeente in 2005

Gemeente	Broedparen	
	2005	2004
Muiden/Muiderberg	218	264
Weesp	90	100
Nigtevecht	17	13
Nederhorst den Berg	60	28
Vreeland	19	19
Loenen a/d Vecht	9	12
Nieuwersluis	2	1
Ankeveen	38	36
's-Graveland	22	33
Kortenhoef	38	29
Loosdrecht	67	74
Hollandsche Rading	12	12
Hilversum	10	6
Naarden	79	88
Huizen	156	138
Blaricum	1	2
Eemnes	369	345
Eembrugge	38	35
Eemdijk	73	118
Totaal	1318	1353

De huiszwaluw, tekening van Rein Stuurman

Eemland

Dit grote open weidegebied met daarin of daarbij de woonkernen Eemnes, Eembrugge, Eemdijk en de aanliggende polder De Kampen (gemeente Blaricum) is met zijn vele sloten en ander open water een ideaal leefgebied voor de huiszwaluwen. De stand in dit gebied liep terug van 498 paren in 2004 naar 480 in 2005. Daarvoor waren de verdwijning van een vorig jaar gevestigde kolonie van toen 30 nesten en de forse daling van 51 naar 39 nesten op een andere plaats hoofdzakelijk verantwoordelijk. De nesten van de eerstgenoemde kolonie zijn door de bewoners verwijderd en het nestelen werd de huiszwaluwen in het voorjaar onmogelijk gemaakt. Zelfs de grootste kolonie van het gebied aan de Nieuwe Maatsweg met 161 nesten moest inleveren en bevatte 13 nesten minder dan in 2004. De verliezen zijn opgevangen door andere kolonies die wat groter waren dan dit jaar. In een van de kolonies, die van De Kampen, namen vijf paren Huismussen overgebleven nesten van vorig jaar in beslag. Tijdens de controle van de nesten in Eemdijk zat bij een kolonie een Torenvalk op de planken, die onder het nest gemonteerd waren om uitwerpselen op te vangen. Het is niet duidelijk of deze roofvogel daar verscholen zat om aan- of afvliegende Huiszwaluwen te vangen, of dat het ging om de grote jongen in de nesten.

Kunstnesten

Dit hulpmiddel blijkt op veel paren grote aantrekkingskracht uit te oefenen. Door Vivara Natuurbeschermingsproducten uit Venray zijn voor een proef kunstnesten geleverd. De 51 die aan de planken bij de grootste kolonie van het onderzoekgebied waren bevestigd, waren alle bewoond. De huiszwaluwen plakten hun nesten tegen en tussen de kunstnesten in en zo ontstond er een kolonie van 161 nesten. Op een andere plek, waar twee natuurlijke nesten waren gebouwd, bleven de zes kunstnesten onbewoond. De reeds lang aanwezige kunstnesten in Eembrugge (28) waren alle

weer bezet; daarnaast bevonden zich vijf natuurlijke nesten. In hetzelfde gehucht waren elders vijf van de zes aanwezige kunstnesten door broedvogels ingenomen. Ook de zestien kunstnesten in Eemdijk kregen weer bewoners; daar was nog een natuurlijk nest bijgebouwd. Van plekken elders uit de regio waar in het verleden kunstnesten zijn aangebracht, kwamen geen gegevens binnen. Bij een agrariër in de Noordpolder te Veld (Eemnes), waar 34 nesten tegen de loopstal waren gebouwd, zijn in het najaar iets verderop nieuwe voorzieningen aangebracht. Dit i.v.m. de overlast door de uitwerpselen van de jonge huiszwaluwen. Aan een werktuigenloods zijn aan de kopse kanten onder de witte kunststof boeiboorden ruwe planken gemonteerd. Daarop is een aantal kunstnesten bevestigd. Om het geheel nog aantrekkelijker te maken en de aanhechtingsmogelijkheden te vergroten wordt op de nog vrij gebleven plankdelen deze winter witte spachtelputz aangebracht. De nog resterende nesten en delen daarvan uit het broedseizoen 2005 bij de loopstal zullen worden verwijderd en er worden voorzieningen getroffen, die het broeden daar onmogelijk maken.

Succes met kunstnesten wordt ook gemeld door onze zuiderburen. In Tienen (België) hingen 99 kunstnesten, waarvan er 58 bewoond waren op een totaal aantal van 79 broedgevallen in die plaats (mededeling Philippe Smets).

Koloniegrootte

Het aantal plaatsen waar slechts één paar nestelde daalde naar 92; in 2004 waren dat er nog honderd. Ook het aantal kolonies met 2-5 nesten nam iets af en bedroeg nu 90. Datzelfde gold ook voor de categorie met 6-10 nesten, die zakte van twintig naar achttien. Die van 11-20 nesten liep sterker terug van achttien naar tien, ofwel een afname van 44%. De categorie middelgrote kolonies was nu met elf vertegenwoordigd en maakte dus een stijging door; in 2004 waren dat er acht. Het klapstuk waren twee grote kolonies in het Vechtplassengebied en Eemland. Een van 77 nesten in de Noordpolder beoosten Muiden en de topkolonie in de Noordpolder te Veld (Eemnes) met 161 nesten.

Ringonderzoek

Eind juni en half juli zijn twee vangpogingen ondernomen bij de grootste kolonie in de Eempolder. Die leverden respectievelijk 72 en 41 ongeringde en 9 en 22 reeds eerder op de vangplek geringde Huiszwaluwen op. Van de al geringde exemplaren waren er zeventien in 2003 geringd en veertien in 2004; de acht overige waren op de eerste vangdatum al van een ring voorzien. De ringvangsten geven aan dat in ieder geval een deel van de Huiszwaluwen terugkeert naar de broedplaats c.q. geboorteplek. De tijdens hun leven afgelegde afstanden naar en van het overwinteringsgebied in Afrika zijn enorm. Onder de 113 Huiszwaluwen die geringd konden worden bevonden zich slechts 15 jonge vogels.

Medewerkers aan het onderzoek

Dit jaar werd door onderstaande personen hulp geboden bij het onderzoek: G. Bieshaar, Y. Bosman, E. de Bruin, A.C. Driessen, L.J. Dwars-van Achterbergh, W.M. Fase, W. Fokker, D.A. Jonkers, A.J. van Klaveren, N. Klippel, W. Langendorff, F. Leurs, K. Pranger, H.W. Reddingius-Schreuder, S. Staps, J. Terlouw, A.P. Vermeule & M. van der Weyden. Hierbij dank aan al deze trouwe tellers.